

Nieuw instrument 'Zelfbewust en Vaardig' combineert planmatig met kindvolgend werken

'De VVE-programma's hoeven echt het raam niet uit'

Pedagogen discussiëren er al jaren over. Moet je jonge kinderen nu volop stimuleren met een strak (VVE)programma of hen juist zo veel mogelijk vrij laten in hun spel? Onderwijskundige Hannie Roefs, verbonden aan WerkendLeren, komt met het nieuwe opleidingsinstrument *Zelfbewust en vaardig* voor pedagogisch professionals, een synergie tussen planmatig en kindvolgend werken. Een nieuwe werkhouding, die past bij de ontwikkeling van integrale kindcentra

Bedenker Hannie Roefs is nuchter over haar instrument. 'Eigenlijk is het niets nieuws, ik zoek geen hype. Er is een kwaliteitsslag aan de gang, waar dit instrument goed bij aansluit, zeker met het oog op de opkomst van het ikc, waarin pedagogisch medewerkers en leerkrachten nauw gaan samenwerken. Zij moeten daarbij één visie ontwikkelen, één taal spreken.' Roefs heeft ervaring als leerkracht, maar ook als opleider van beroepskrachten in het basis-onderwijs en de kinderopvang. Ze is bovendien voorzitter van het landelijk netwerk 'Jonge Kind'. Wat is er volgens haar mis? 'Er is een duidelijk spanningsveld in dit vakgebied. De één zegt: kinderen ontwikkelen zichzelf, laat ze maar zoveel mogelijk vrij, de ander benadrukt methodisch werken bij de ontwikkelings-stimulering. Pedagogisch professionals voelen die druk, willen het goed doen. Dat heeft als gevolg dat ik in de praktijk momenteel een verschooning zie. Veel pedagogisch professionals laten te veel een programma op het kind los, de nadruk ligt te zwaar op methodes.

'Zelfbewust

Zelfbewust en vaardig introduceert een andere manier van kijken, denken en handelen bij het werken met nul- tot achtjarigen. 'Opbrengstgericht' werken is hierbij geen vies woord, maar sluit wel altijd nauw aan bij de interesse en de ontwikkelingsfase van het kind. Het begint met het 'zelfbewust' worden van de pedagogisch professional. 'Dit betekent dat je nadenkt over wie je bent als persoon en hoe je naar het kind kijkt', zegt Roefs. 'De pedagogisch medewerker speelt de hoofdrol. Die heeft te maken met

kinderen, ouders, collega's en leidinggevendenden. Het is daarom belangrijk dat je zelfvertrouwen hebt en een visie ontwikkelt waar je achter staat.'

Vaardig

Het tweede aspect is 'vaardig'. Tijdens de training worden kennis en vaardigheden opgefrist, maar ook verdiept. 'In de huidige pedagogische opleidingen wordt de ontwikkeling opgeknipt in leeftijdsfasen en leerlijnen. Maar niet elk kind ontwikkelt zich op dezelfde manier en in hetzelfde tempo. Daarom ligt het accent tijdens de training op: waar staat het kind nu, waardoor is het geboeid en wat is dan de volgende stap? We kijken ook anders naar ontwikkelingsstimulering. Je hoort pedagogisch medewerkers soms zeggen "nu gaan we de fijne motoriek oefenen", maar zo werkt het niet. Ontwikkeling is een natuurlijk proces. In een betekenisvolle context stimuleer je vaak allerlei ontwikkelingsgebieden tegelijkertijd. We moeten het daarom minder kunstmatig aanpakken. Dat vraagt soms om terughoudendheid van de begeleider. Het is vaak beter om er niet meteen bovenop te zitten met doelen en een etiket op het kind te plakken. Het kan effectiever zijn om eerst te werken aan de relatie met het kind, aan het opbouwen van vertrouwen. Dan voelt het zich geborgen en veilig en is er ruimte voor zijn eigenheid.'

Andere werkhouding

Het resultaat: de medewerker leert anders kijken, denken en handelen. Hij of zij ontwikkelt een andere werkhouding. Dit betekent niet dat alle VVE-methodes nu met een zwaai het raam uit mogen. *Zelfbewust en vaardig* is een soort onderlegger. VVE-programma's zoals *Uk & Puk* en *Piramide* en hun thema's blijven heel nuttig, maar je gebruikt ze anders, meer intuïtief, meer als inspiratiebron dan als strakke leidraad. Bekwame pedagogisch professionals kunnen meer uit de programma's en methodes halen, zij spelen er als het ware mee.' Roefs geeft een praktijkvoorbeeld. 'Een groepje kinderen speelt in een hoek met een zaklamp. Je kan de zaklamp aan en uit doen, ziet een lampje aan- en uitgaan. Maar de pedagogisch medewerker werkt met het programma *Uk & Puk*, dus ze vraagt de kinderen de zaklamp weg te leggen, pakt de pop Puk en gaat het thema "Puk gaat slapen" doen met de kinderen. Daarbij draait het om tegenstellingen: licht, donker, slapen, wakker worden. Dat vind ik een gemiste kans. Het kind heeft interesse in die zaklamp, betrek dit dan bij je activiteit. Volg het kind. Het draait niet om Puk, maar het gaat er om het kind ervaringen op te laten doen. Verstoort het spel niet, maar pas het aan. Die manier van denken willen we stimuleren. Bij veel professionals zit het hoofd zo vol met het programma, dat er haast geen ruimte is om in te gaan op initiatieven van het kind. Terwijl kinderen zo goed aangeven wat zij nodig hebben. Ze zijn geïnteresseerd in de wereld om zich heen en stellen constant vragen. Wij willen dat een pedagogisch

medewerker zich zo competent voelt, dat hij of zij vrijer en ontspannener gaat werken.'

Training

De training is praktisch ingestoken. De deelnemers krijgen opdrachten mee voor het werk. 'Je leert hoe je de initiatieven van een kind herkent en hoe je ziet of het kind zich betrokken voelt bij het spel. Maar ook hoe je daar dan op kunt inspelen. De cursisten proberen dingen zelf uit en maken foto's en video's, die we met elkaar bespreken. Wat deed het kind, wat heb je gezien en hoe reageerde je? Je beweegt mee met de kinderen. Door dit te oefenen maak je je die vrijere denkwijze eigen en leer je om ontspannen aan te sluiten bij het spel van het kind. Het programma is niet leidend. We geven het heft terug in de handen van de professional. Dit betekent respect voor de autonomie van de professional én het kind.'

Integraalkindcentrum

Er is een duidelijke trend in Nederland, onder meer gesteund door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, om steeds meer te gaan richting integrale kindcentra, waarin pedagogisch medewerkers en leerkrachten nauw samenwerken in het belang van het kind. 'Het is in een ikc belangrijk om vanuit dezelfde visie te werken', aldus de onderwijskundige. 'Je moet bijvoorbeeld niet alleen kennis hebben van de ontwikkelingsfasen van de kinderen van de leeftijdsgroepen waar je mee werkt, maar ook van de fasen ervoor en erna. Door allemaal dezelfde lijn te volgen, zullen cultuurverschillen tussen kinderopvang en school vervagen. Je vindt elkaar in je passie.'

Trainingen

Onderwijskundige Hannie Roefs gaat het instrument Zelfbewust en vaardig introduceren en werkt daarbij samen met WerkendLeren, een organisatie met een uitgebreid aanbod van opleidingen in de kinderopvang. Werkend Leren organiseert oriëntatiedagen, maatwerk trainingen,

masterclasses en erkende opleidingstrajecten. De doelgroep: pedagogische professionals die met nul- tot achtjarigen werken in integrale kindcentra, kinderopvangorganisaties en op scholen. De trainingen beginnen in mei. Kijk voor meer informatie op www.werkendleren.nl.

Ideale leersituatie voor een kind

- Kinderen zijn betrokken en hebben plezier in het ontdekken en spelen.
- De sfeer is levendig en spannend, de omgeving boeiend en uitdagend.
- Er is ruimte voor ontdekking en onderzoek.
- De pedagogisch professional staat tussen de kinderen in en ontdekt en ervaart met hen mee.
- De professional leidt, maar vooral door voorwaardenscheppend en stimulerend te zijn.

Een voorbeeld uit de praktijk van Hannie Roefs:

Gaatjesmuseum

'Voor een groep kleuters moest ik het kinderboekenweekthema *Musea* behandelen. Maar kinderen weten nauwelijks wat dat inhoudt. Ik zag dat de kinderen op dat moment gefascineerd waren door dingen met gaatjes. Je kunt er doorheen kijken, iets doorprikken, papiertjes aan een koord rijgen, enzovoort. Ik besloot om met de kinderen alles met een gaatje te gaan zoeken en onderzoeken. De ouders werden erbij betrokken en de kinderen brachten van thuis speelgoed, huishoudelijke spullen, gereedschap, papier en andere spullen met gaatjes mee. Die hebben we vervolgens aan koorden en touwen geregen en we hebben er een Gaatjes Kralenketting Museum mee ingericht. We hadden een suppoost, toegangskaartjes en een mooie expositie. Je combineert dus het thema met iets wat kinderen op dat moment boeit. Je laat je doel niet los, maar volgt wel het kind. De VVE-methode functioneert dan als ideeënboek, een bron van inspiratie.'

Wilt u op de hoogte blijven van de ontwikkelingen m.b.t. het programma 'Zelfbewust en Vaardig' neem dan contact op met Hannie Roefs: hannie.roefs@werkendleren.nl

WerkendLeren
Postbus 808
7600 AV Almelo
www.werkendleren.nl
088 - 28 27 000